

M A G Y A R K U R I R

Bécsből, Pénteken, October' 19-dikén 1821.

Török Birodalom.

A' Porta folytában organizálja az Insurgensek ellen küldetendő sereget. Ásiából is naponként érkeznek által a' seregek, 's ezek is részint a' Duna mellett találtató várakba, részint Rumeliába és Moreába az ott lévő seregeknek erősítettésekre küldtetnek. Már a' tábori fő Sántártók (Musul-Eminisek) is kinevezettek. —

A' Salonich mellett özszesereglett Török seregek még nem verhették egészen ki a' Cassandra' öble mellett lévő félszigetről az Insurgenseket. Ezeknek tellyes kikergetésére a' Kapidschi-Baschi Ebul-Kabut-Mohammed-Pascha, küldtetett, mint Salonichi Helytartó oda. Ez, Három Lófarjú Pascha. September' 19-dikén adatta-fel néki a' Porta a' Becsület' bundáját. Ennek Salonichbe lejendő megérkezésével azonnal kettőztetett erővel ismét hozzá fognak a' Paschák az Ali Depedelenli (Janinai) Pascha ostromoltatásához is, a' kiről már illy sok féle hazug hírek repdestek szerteszéllyel Európában, és a' kit a' Török vezérek csak azért nem győzhettek-meg illy sokáig, hogy az ellene rendeltetett hét Paschák közül háromnak, seregikkel egyetemben, a' Moreai Rebellisek ellen kellett fordittatni.

A' Török hajós sereg, mint mondják, Cerigo felé vette evezését: a' Görög hajók pedig valósággal bevonták magokat a' magok szigeteik közzé, hogy friss eleséget 's hadi készületeket rakjanak-fel, 's romlásait megfoldozgassák. A' Török

Admirálisokból álló Tanács azonközben nem régen ismét egy fő tekintetű Deputatust küldött-el az Archipelagusra, hogy ezen szigeteknek Görög lakosaikat meg egyszer hívja-meg, 's őket egy felől engedelmességre intvén, másfelől legnagyobb hitelességgel tegye bizonyosokká affelől, hogy a' Porta őket minden szabadságaikban 's jusaikban szentül meg fogja tartani.

Olly hír kerekedett szárnyra, hogy Moreát Ipsilanti Dömötör, mint Ipsilanti Sándor az Oláh Fejedelemségekben cselekedett volt, nagy boszszankodással odahagyta volna, 's Hydra szigetére menvén által, onnét éppen olly hangú bucsuzó Proklamációt intézett volna a' Moreai Görögökhöz, mint Ipsilanti Sándor intézett volt az Oláh Fejedelemségekben elszélesztetett Insurgensekhez, mellyet annak idejében kihirdettünk. Ezen Dömötör' Proklamációja is megfordult már némely kezeken: de találatnak, kik olvasván kételkednek azon, hogy igaz kútfőből vette volna származását; erre nézve közönségessé se' tették.

I r l a n d i a.

A' Limericki Grófságban ismét hallatlan bünöknek és gyilkosságoknak kellett előfordulni, a' mellyek ugyan ezen tudósításban nem beszélletnek elé, hanem, hogy nem valami csekélységek voltak, ki lehet a' Ministeri Kurirnak itt következő szavaiból hozni: — “

„Ezen dologban (így szoll a' Kurir),

)(

a' Politziai tisztéknek 's egyéb Elöljáróknak kellett valamely gondatlanságot elkövetni: mert nagyon különösnek látszik lenni, hogy a' ragadozó Bándák éjjelenként sok mértfoldnyi helyeken le 's fel csavarogván, a' falukon házakat és csüreket felgyujtanak 's hirtelenséggel úgy eltűnnek, hogy tellyességgel ki nem lehet nyomozni, hova rejtették - el magokat. Más Országokban abból, hogyha az illy gonoszok megsebessittetnek, nyomokba lehet akadni; itt nem. Itt gyakran megtörténik, hogy némeltyek megsebessittetnek, 's azután még se' lehet reájok találni. Több az, hogy az Országlószék jutalmakat hirdettet - ki azoknak számára, kik olly szerencsések lehetnének, hogy ezen gonoszokat felfedezhessék; 's ennek sires semmi sikere, mellyet onnet lehet megmagyarázni, hogy az Irlandiai köz nép, mint látszik, most azt a' módot szokta - meg, hogy azok ellen, kik az efféle eléforduló szerencsétlen esetek alkalmatosságával valami bizonytságot tesznek, minden féle erőszakoskodást elkövet. September' 23 - dikán, vasárnapon, két férjfi és két asszony emberek, Limerickből, hol az Esküdttek' ítélőszéke előtt valami efféle dologban mint tanuk bizonytságot tettek vala, honnyokba vissza felé útozván, Ardaghnál megtámodtattak 's úgy megverettettek, hogy egygyik közzülök a' következett napon meghalt. A' más hármak Newcastle felé vevén futássokát, ott a' lakosok nagyon gorombán fogadták őket 's olly kegyetlenek voltak, hogy ablakaikból forró vízzel öntözték őket 's kövekkel és téglákkal hajgálták, annyira, hogy ezekhez sincs reménség, hogy sebeiaból kigyógyuljanak. Mások, ugyan ott, olly dühösen viselték magokat a' szerencsétlenek eránt, hogy éppen templomban lévén 's halván, hogy künn mi történik, a' templomból kisza-

ladtak, 's ők is nékiek estek a' szerencsétleneknek. Ugyan ezen napon történt (ezeket mind a' Kurir beszéli), hogy 100 felfegyverkezett emberek Shanagolden nevű falura, a' hol fegyvert gondoltak lenni, reárontván, a' postaházat és a' politziai házat megvisitálták, 's a' mi fegyvert találtak, mind elvitték. Más helyeken is fordultak efféle erőszakodáskodások elé. "

Francia Ország.

Ezen Orzágnak több Departamentjeiben most választják a' képviselőknek egy 5-töd részét, minthogy a' fennálló Constitúciónak rendelése szerént a' második Kamara, vagy Követek' Kamarája, esztendőnként csak egy - ötöd részint szokott megújittatni. A' most, már eddig véghez ment választási esetekről így irtak Párisból! Oktober' 5 - dik napján: — "

„Naponként újabb - meg - újabb tudósításokat veszünk azou Departamentekből, mellyek az ötödik Sercesben vagynak, affelől, hogy miként ütött - ki azokban a' mostani választási munka. Ez eddig még nagyobbadon mindenütt a' Liberálisoknak volt kedvező, az az, nagyobbadon úgy ütött - ki, hogy a' választattak a' bal oldalon, vagy pedig a' közép ponton lévő székeken fognak a' Kamara' szálájában ülni. Sant - Aignan Ur, ki azért, hogy a' bal oldallal tart (Liberalis), az Észak - parti Departamentben a' Prefektusságból letéte - tett vala, Nantesben, a' voksoknak nagy soksága által Képviselővé választott; Rheimsben egy gazdag fábrikás, Luc - Jobert, a' Ternaux' Kompanistája, ki Rheims' részéről eddig is a' Követi kamarában ült mint Képviselő, most ismét azzá választott. Hasonló Liberálisok választattak Caenben, Falaisében, Boulognében, és Bayeuxben is. A' Sequane - s - Oise Depar-

tamentben választatott 4 Követek között hárman nyilvános Liberálisok, úgy mint: Exprefektus Báró Delaitre, Jouvenel a' Versaliai öreg Polgármester, és Bouquet nevű, 's több mások számosan. Calvadosban is mind Liberálisokra esett a' választás. — A' Ministeri részről még eddig csak ötön, a' jobb vagy Roayalista oldalra tartozók között pedig csak négyen neveztetnek ezen tudósításokban, hogy választattak volna: hanem a' Déli Departamentekből még ezen tudósításnak megindulásakor nem érkeztek volt meg a' választási laistromok.

A' Párisi Ujságlevelekben illy tudósítás találtatik Perpignanból a' Spanyol Országi Sárga-hidegről Sept. 23-dik napjáról: — “

„Ezen pusztító ostor a' Sárga-hideg, Spanyolországban még mind jobban jobban terjed. Barcellonaának, Katalonia' fő városának, külső városában Barcellonettében még dühösködik, 's a' belső városban is naponként terjed. Már a' Montjuich nevű erősségbe is bekapott. Tortosában, Fragában, Mequinenzában egymásra halnak az emberek. Már Palmában Majorka szigete' fő városában is megmutatta magát. Ennyiben áll az a' halottakról szolló Bülletin, mellyet Barcellonában az egészségügyelő Biztosság a' mult héten kiadott. Sept. 19-dikétől fogva 25-dikéig Barcellonettében a' halottak száma 224-re a' ragadó nyavalyásoké 339-re, Barcellonaában a' halottaké 143-ra a' nyavalyásoké 303-ra telt. De ezek között csak a' közönséges Ispotálybelieket kell értenünk. A' magános házakban se' kevesebb a' halottak 's b' tegek száma, úgy hogy minden napra több t 80-van — 100-zat tenek. Már most Barcelonettében kezdték a' szegény Barcelonai lakosokkal bánni; meghitették a' Kataloniai lakosok általjában, úgy nyomonút

házajokfijaihoz minden kitelhető segedelemmel viseltessenek. A' Frantzia határszéleken semmi el nem mulasztódik, hogy ezen Ország a' pestistől megőriztethessék. Négy vég-pontokon négy ispotályok állítottak-fel, mellyekbe minden gyanus emberek bevitettetnek. Két emberek azonban a' hármaskordon 's legszorosabb vigyázás mellett is próbát tettek, hogy Frantzia Országba titkon belophassák magokat, de mind ketten életjéssel fizettek. Egygyik közülök portéka-belopó kereskedő volt; ez, az első kordonon szerencsésen átalverekedett, ámbár itt is utánna lőttek, de nem találták. A' második kordonnál azonban úgy érték, hogy egyszerűen elesett. A' másikkól nem tudják, hogy mi czéllal akarta magát éjczakának idején 's tekervényes úton Frantzia Országba belopni: de ezt is meglátták 's agyon lőtték. Az efféle esetek ugyan (így végzi szavait a' tudósító) nagyon keservesek: hanem azt látván, hogy éppen határunk mellett a' ragadó nyavalya szomszédainkat vesztegeti, 's tollök bennünket is minden pontokon fenyeget, természet szerint való dolog, hogy ezen esetben magunk' megtarthatásán kívül minden egyéb tekinteteket félre kell tennünk. Illyenkor nincs szentebb kötelesség, mint a' keménység. “

Spanyol Ország.

Minthogy a' rendkívül való Cortesek gyűlése' Fő és Vice Elölülőjinek neveiket az elsőbb tudósítások özszezávarták, ezen hiba az újabb tudósításokban úgy igazított-meg, hogy a' Majorikai Püspök Valdejó Ur Fő Elölülővé, Paul Ur, az Amériikai egygyik Követ pedig Vice-Elölülővé választatott.

Azon napon, mellyen a' rendkívül való Cortesek a' szokásos üléseket kinyitották, egy újabb Ujság állott-fel Madridban, illy

nevezet alatt: *Antorcha española* (Spanyol Fáklya.)

A' Saguntumi nevet viselő Lovas Regement, a' melly eddig Madridban volt őrizeten, sietve eltávozni kénytelenített ezen fő városból, azért, hogy úgy mutatta-ki magát, hogy a' nyughatatlankodókhoz szit, és hogy őket a' September' 18-dikán történt népzendülés' alkalmosságával segíteni is kész lett volna. Azt beszéltek felölle, hogy mikor a' nép a' Riegó' képét az Országlószék' akarátja ellen processióval Madrid' uczájin le's felvitte, ezen Regement már az Atocka nevű kapunál ló-háton ült, 's a' Regementet maga az Oberster éppen ezen gondolatlan lépésre buzdította, a' midőn a' Királyi testörző seregtől, a' melly tölle nem messze állott, olly izenetet kapott, hogy ha a' nevezett Regement csak egy lépést fog előfelé tenni, a' Testörző Batalionok azonnal tüzet fognak reá adni. Ezen hathatós izenetnek lehetett köszönni, hogy a' mondott napon történt lármának rosszabb következései nem lettek.

Ujabb Tudósítások.

Az Ánglus Király Oktober' 8-dikán délutáni 3 órakor Herrenhausenbe megérkezvén, ott 9 diket nyugalomra fordítani, 's 10-dikben Hannoverába fényes pompával bemenni szándékszott. Király ő Felsége személyesen és igen barátságosan meghívta az ő Felsége' látására ide útozott Austriai-Estei Ferdinandus Fő Herczeget, hogy ő Felségét ezen bemene-
teli pompán, a' hasonlóképpen itt jelenlévő Királyi két, úgy mint Cambridgei és Cumberlandi Herczegekkel egygyütt, kiserje.

Nagy Britannia. — A' Ministeri Kurirban illy Hirdetést tétettek Bertrand és Montholon Grófok közönségessé: — "London Oktober' 2-dikán. Uram! Több

munkák jöttek nyomtatásban ki vagy hirdettek-ki, nyomtattatásra, illy czim alatt: „Manuscrit venu de Sainte-Helène, Pensées, Maximes, Mémoires secrets, Napoleon peint par lui-même, Chagrins domestiques, Vers etc. etc.“ — mint ha mind ezek Napoleontól valók volnának. Ezek nem tölle valók; mind ezek költemények. A' Napoleon' kézírásai még eddig senki-
nek által nem adattattak. Kérjük az Urat, hirdesse-ki ezen levelünket. Alairták: — „Gróf Bertrand; Gróf Montholon.

B é c s.

Császár és Király ő Felsége kegyelmesen méltóztatott Cs.K. Titkos Tanácsost, Lovasság' Generálisát, az Udv. Hadi Cancellaria' Vice-Elölülőjét, egy régi Magyar Nemes Házból való származású, 's az ő Cs. K. Felsége Német Örökös Országai-
beli Báró Stipsicz József Ur ő Excellen-
tziáját, a' Fels. Cs. Ház 's a' Státus eránt bizonyított sok hasznos szolgálatai által szerzett nagy érdemeire való tekintetből ezen esztendőben Febr. 21-dikén Magyar Országi Báróvá és Mágnássá is kinevezni.

Tegnap Bécsben a' Szent István Érseki templomában ismét nagy misével és De Deum énekléssel innepeltetett a' Lipsiliai ütközet' emlékezetes napja. Az itt lévő őrző sergek a' Glaszin egész pará-
déban állván, 's a' bástyákra nagy szerű ágyuk szegeztetvén-ki, Salvét löttek, 's a' két Udvari theatrumokon ezen estve be-
gyült pénz, az Invalidusok' segittségére fordittatott.

Doktor Pohl Ur egy hajóval, mellyen minden féle Brasiliai nevezetes teremtmények, 's egyebek közt három Brasiliai úgynevezett Vad emberekből (apából, anyából, 's ezeknek egy gyermeke-
ből) álló familia hozattattak, Bécshez a' Dunán megérkezett, 's a' ritkaságok a' ma-
gok kirendelt helyeikre vitettettek.

Magyar Ország.

Gömör Vármegyéből Octob. 4-dikén 1821. — „Jeles Öröm Innepi pompát szemlélt Nemes Megyénk Pelsűtzen, e folyó Oct. 4-dikén, mint Kegyelmes Uralkodó I. Ferentz Királyunk, és Urunk neve napján. — Ugyan is: Mélt. Cs. K. Tanácsos Kis Csoltói és Pelsűtzi Ragalyi Ábrahám Ur Tek. Ns. Torna Vármegye nagy Erdemű Első Al-Ispánja, Királyi kegyelemből nyert Pelsűtzi Uradalmában, és az ahoz tartozandókban, leendő törvényes beiktatása határnapjának, (ez által is jobbagyi igaz hűségét bizonyítván) Ferentz napját választá. — Valamint a' tárgy, úgy a' köz öröm is, kettős, 's annál fogva elevenebb, és érzékenyitőbb, leve. — Megszünnén az egész hetekig tartott essözések, Öröm Innepünkre az Ég kiderüle, 's úgy látszott, hogy nem csak az erköltsi világ, de a' külső természet is, tiszteletben tartja, hív szolgájával együtt, kegyes Fejedelmünket, 's mint egy kimélli azt. — Reggel Isteni tisztelet tartatott, először is a' Ns. Vármegye kápolnájába, a' hol Ro'snyai Püspök Galantai Gróf Eszterházi ö Méltósága mondván példás áhitatossággal a' Szent Misét, ezután a' városi tágas Reformátum Templomba gyülekezvén, a' különböző felekezetű, számtalan Uri, és köz rendek, T. T. Terhes Sámuel helybéli városi Prédikátor Ur, minekutánna Felséges Királyunk betses életéért, Országunk Nagyjaiért, a' Földes Urakért, 's az egész Magyar Népért, luzgó szívvel imádkozott, egy Oratiót tartott, az alkalmatossághoz képpost, mellyel megnyugtatta a' panaszkodó szegényeket; megmutatta, hogy a' legalacsonyabb polgár élete is, olly boldog, 's édes lehet, már itt e' földön is, mint a' leggazdagabb 's hatalmasabb Földes Uré, vagy

Királyé; megmutatta, hogy senki sints megtsalva; — hogy az Osztály, az Élet öröme nézve, nem igazságtalan, 's a' gondviselésre nem lehet panasz! — Kijövé a' templomból a' sokaság, egy, az útszán, ahoz alkalmaztatott sátor alatt, az úgy nevezett Homo Regius, valamint édes Magyar Hazáját, úgy közelébb Gömört, szerető, 's viszont szeretett Második Vice Ispán Tek. Abafalusi Abaffy Károly Urnak előre botsátott, és béfejező igen érzékeny, 's háládatossággal tellyes beszédjei közben, Jászói Conventualis Fő Tisztelendő, és Méltóságos Báró Fischer Urnak is jelenlétében, a' még egyszer annyi számra szaporodott temérdek sereg emberek előtt, a' kegyelmes Királyi Adomány - Levél, egymást ért sűrű ágyuk dörgései között, felolvastaték: melyben a' Méltóságos Impetrator Urnak szép érdemei elő számláltattak, hivsége megismértetik, és jutalmúl Pelsűtzen városának felivel, 's a' hozzá tartozó rész jószágokkal, megajándékoztattik. — Délben a' Ns. Vármegye szálájában, a' mellett két szobákba 's a' hosszú folyasókon, ezen felyül, a' tisztelt Méltóságos Curialis házánál, öt száz személyekre terített gazdag asztaloknál bámulni lehetett, a' szakátsi mesterséget; ürültek a' magyar nemes borokkal tölt öröm poharak, Felséges Urunkért, kedves Nádor Ispányunkért, a' Koronaörökös, és a' nagy reményű Ferentz Királyi Hercegekért; a' Méltóságos Impetrator, Homo Regius, és mások egészségekért; durrogtak az ágyuk a' hegyeken, 's idele a' saját vize partjain is. — Az ebéd pompája bévégződött, az által, hogy 300 nyomtatványokba kiosztattak az asztalnál ülő vig Uri Rendeknek, azon Lantos öröm versezetek, mellyeket halgatóji, nagy szívű Földes Uroknak tiszteletére, fellyebb nevezett T. Prédikátor Terhes Sámuel Ur

szerezett. — A' gazdagon vendéglő Földes Úr, egy szörnyű Basányi forma Bikát vágatván-le a' por sereg számára, mellyet egészen sütöttek, 's folyván a' sok hordó bor kádban, magos helyről szép volt nézni, hogy törekedtek a' bohók szelni az egész Bikából, 's innya a' borból, miképpen törték öszve egymás kantsóit 's kan-

táit, mellyekbe tsorgatni akartak; némely falnak nints mind öszve annyi edénye, mint a' mennyi, tsak tserép, azon helyen maradt; de semmi közel oda Gittze. — A' város estvére Felséges Királya, 's új Földes Úra eránt való tiszteletből 's szeretetből, szépen kivilágosítá, ékes magos tornyát, öröm Versek égtek ablakaiban.

Egyik ablakban égtek ezek a' sorok:

„Éllyen jó Királyunk Első Ferentz, a' kit
 „Bal sors el nem tsüggeszt, kedvező nem vakit
 „Ki nekünk ma szives örömet okozta
 „Hogy jó Földes Urral megajándékoza.

A' másik ablakban ezek:

„Éllyen Földes Urunk Pelsützi Ragályi! az Isten
 „A' ki kövekből is fiakat, ha akarja teremthet,
 „Mint Ábrahámnak, neki is Maradékokat adjon. —

A' kellemetes, barátságos Impetrator Ur, bált is adott kedves vendégeinek, maga jó példával menván elől, tántzolt, nyilt szivvel beszélt, 's mindenekbe kedvet, örömet, 's bizodalmat öntött. — A' Méltóságos Impetratorné is, született Báró Dániel Polixena Aszszony, ki valóban felemelkedett elméjére, emberszerető szivére, nemes bátorságára, miveltségére, és olvasottságára nézve, aszszonyi nemének igaz disze, örült mulató kedves vendégeinek, szives barátnéinak, örült a' többek közt Szaboltsból feljött, szép lelkű kedves testvérjének, a' ma tántorithatatlan, s' igaz

Magyar Hazafi Tek. Toltsvai Bónis Sámuel Ur szerelmes párjának, 's vele volt két galamb kis aszszonyainak, kik az Olympiai játéokban győzött nemes ifjagnak is elég jutalom lettek volna; — az elragadtatásig való vigság, és megelégedés tündöklött itten ki, minden vendégnek, minden mozdulatjából. — A' tántz szálának egygyik vége, belől, gyönyörűen ki volt világosítva. Egy keresztül szép mesteriséggel vont Olasz falon, sok szép festett képek látszodtak, mellyek a' Királyi kegyelmet, jóságot ábrázolták, mellyekre felül deák versek voltanak írva:

Egyre: Symbola rite micant.

Másra: Uberior Pleno stat Regia Dexter Cornu.

Ismét: Lucida Francisci solius Gratia fulget.

Ismét: Principis Hic Factis adolescit Gratia nostri.

Az ajtó felett az esztendői jelentő irás:

Ovans curat et Lubens dicat Abrahamus Ragályi.

Ez a' nap előttünk kedves emlékeztető lesz! — szerencsés a' Magyar, hogy nem csak jó kenyere, bora, hanem a' mi legnagyobb, áldás, áldott jó Királya is van. A' jóság, a' legszebb tökéletesség, 's virtus, annyira természetéből foly ez

a' fő valóságnak, hogy e' nélkül semmi helyes megfogásunk nem lehet, az Isten-ségről. Természet szerént az ő földi képviselőjének a' Királynak ábrázatjába is, e' hát a' legszebb vonás. Éljen a' jó Király I. Ferentz! Éljen! Éljen!

Hazai Litteratúra.

A' Pesti Ujságban illy Tudományos Jelentés találtatik: — „Az élő nyelvek naponként tökéletesedhetvén, ditséretes Feladás volt Nemzeti nyelvünknek belső tulajdonait kifejteni, irását Filozofiai állításokra venni, és a' mostani Európai Culturához képest annak bővítése módját meghatározni. Ezen jeles Feladásokra készült Feleleteket a' Nemzeti Muzeum Tisztjeiből, és a' Ns. Vármegye tagjaiból állított Deputatió megvizsgálván, a' maga ítéletét Felső Nándor Ispányunknak, mint a' Nemzeti Muzeum, és a' Ns. Marczibányi Fundatio Protectorának, elejébe terjesztette. A' Nemzetünk' díszét öregbíteni kész Fő Herceg a' tisztelt Deputatiónak kérésére magára vállalta, hogy önnön fő személye szerént vigye végbe az Érdemeseknek szánt jutalmak kiosztását, és ez által hathatósan serkentse a' Hazafiakat a' Nyelvek tudományos kimivelésére. Ö Fő Hercegségének tavali Mártzius 23-dikán végbe ment ezen nemes tettén tapsolt az egész Haza, és általa némelly derék Hazafiak arra gerjedtek, hogy a' jutalommal megtiszteltetett Feleleteknek kinyomtatására kívántató költségeket önként megajánlanák. Ezen hazafui áldozatnak gyümöl-

tse az, melly mostanában illy czím alatt megjelent:

„Jutalom Feleletek a' Magyar nyelvéről a' Nemzeti Museum „1815, 1816, 1817-dik esztendei „Kérdéseire. I. és II. Kötet. Kiadta Horvát István a' Szécsényi Országos Könyvtár Örzője a' Magyar Nemzeti Museum mellett. Pesten Ns. Trattner János Tamás betűivel. 1821.“

Az első Kötetben találtatik: 1) A' Magyar Nyelv Dialectusairól való Értekezés Tek. Horváth Ádám Urtól. — 2) A' Magyar Nyelvnek új szavak, és új szóllás módok által való tökéletesítéséről, Gróf Teleki József Urtól. — A' második Kötetben 1) Egy tökéletes Magyar Szótár elrendeléséről, 's készítése módjáról, Gróf Teleki József Urtól. — 2) Próbátétel a' Magyar helyes irás Philosophiájáról, Tiszt. Kolmár József Urtól. — 3) A' M. Helyes irás fő rendszabásairól, Ts. Georch Illés Urtól. 4) Elmélkedés a' M. Dialectusról, Lexiconról, és Helyes irásról, Tisz. Gáti István Urtól.

Ugyan ezen tárgyról ekképpen szoll a' Tudományos Gyűjtemény' Septemberi Kötetében annak nagy érdemű tudós Redaktora: — “

„Hasznos ezen Gyűjtemény a' Philo-

logiára nézve közönségesen is azért, hogy ez által Európa, nem csak egy kellemetes 's gyökeres, de még igen kevésbé esmert nyelvvel, könnyebben megismerkedhetik; hanem, hogy ezen Gyűjteményben más élő 's kihalt nyelveknek Philosophiája is fejtegettetik. Hogy ezen Jelenet a' Magyar Philologiára nézve hasznos, arról, reméljük senki se fog kételkedni; mert a' Magyar nyelv Európában egyetlen egy (a' Slávot kivévén) mellyben még a' gyökerek fen állanak, 's azoknak jelentései is esmeretesekek, 's ez által a' szó formálásra a' nyelv szépítésre igen alkalmas. A' Magyar nyelv az az egyetlen egy, mellyből valóságos Philosophiai nyelvet csinálni lehet, ő az az egyetlen egy, a' melly ha mindég előítélet nélkül való tudós, munkás férfiak által műveltetni fog, a' nyelvek ideáljához legközelebb járulhat. A' nyelvvel való bánásmód kétféle: a' szorosan Grammatikai, és a' Philosophiai. Az első csak tsupa Mechanismus, tsupa kézi mesterség; mert a' nyelvet csak a' jelenvaló állapotjában vesszi 's elő adja annak belső Oeonomiáját, a' nélkül hogy a' tünetmények okaiba ereszkedne. Ez által a' nyelv semmit sem nyer, 's ez, a' millyenek ekkoráig Grammatikaink csak arra valók, hogy az idegenek a' nyelvet megtanúlhassák; de a' nyelvet előbbre soha sem viszi. A' második először megismerkedik a' nyelvnek jelenvaló állapotjával, azt felbontzolgatja a' maga első Elementumaira, vizsgálja a' nyelv Geniusát, egybehasonlitja más nyelvekkel, az egyestől közönséges Törvényeket vonle, 's azon Törvényekhez szabja a' most fen álló szavakat 's ha valamelyik szó a'

mértéket meg nem üti, azt mint kortszót, mint rosszat elveti, 's mást képez helyébe. 'S így nyer a' nyelv, így nyertek minden nyelvek, mert el kell már valahára hagynunk azon előítéletet, hogy tsupán csak a' paraszt lehet fő auctoritás a' nyelv dolgában; mivel a' nyelvhez ész is kell, Tudomány is kell, izlés is kell. Azért örvendetes és igen is örvendetes a' Magyar Hazára nézve ezen Jelenet, mert először újabb bizonyosága, melly atyai kegyességgel ápolgatja a' Magyar nyelvet kegyelmes Királyunk, melly fáradhatatlan buzgósággal mozdítja elő a' Magyar nyelv virágoztatását szeretett 's tisztelt Nádor Ispánjunk; másodsor igen nagy lépés tétetett már a' Nyelv Philosophiájában, a' miről sokan és igen sokan nem is álmodtak, hogy a' nyelv is, az a' nyelv is, mellynek fő auctoritása a' paraszt, a' Philosophiának tárgya lehessen. Igen nagy lépés tétetett már a' Hazai Literatura dolgában; mert a' hol a' Nyelv nem képzett, a' hol a' nyelv széles, durva, faragatlan, szegletes, tsikorgó, hajlékonyság nélkül való, 's engedetlen, ott a' Literatura is szunyadozik. Beteljesedett a' Magyar Nemzetnek egyik óhajtása, mert nyelve 's Literatúrája, közönséges és mély tanátskozasoknak tárgyává lett: meg vagyunk tehát győződve, hogy ezen Gyűjteménynek számos vevőji lesznek; azért is, hogy minden Magyar tulajdon nyelvét megismerni tanuljon, vagy legalább csak azért is, hogy ezen munkák kinyomtatására a' Hazafiak által szánt pénz el ne vesszen, hanem inkább esztendőről esztendőre szaporodjék."

Thaisz.

Redaktor: Pánczél Dániel. Nyomtatja Nemes Hirschfeldi Stöckholzer Felix.
(Am rothen Thurm im Müller'schen Kunst-Gallerie-Gebäude Nro. 648).